

A LENGYEL OKTATÁS IRÁNYÍTÁSA

Az oktatási intézmények fenntartása és működtetése a rendszerváltás előtti Lengyelországban hasonló volt ahhoz a központosított modellhez, amely Magyarországot is jellemezte. **1990-től** azonban fokozatos **decentralizáció** kezdődött el. A nyolcosztályos általános iskolák 1996-ra, a magyar gimnáziumoknak megfelelő líceumok, illetve a szakiskolák pedig 1999-re kerültek önkormányzati fenntartásba.

A központosított rendszerből decentralizált rendszerre való átalakulás ütemét érzékelteti az alábbi táblázat:

	1990	1992	1994	1996	1998	1999
Általános iskolák	17 554	16 841	16 589	16 363	16 177	15 475
Ebből önkormányzati	995	2 253	5 283	16 042	15 796	15 093
Az összes %-ában	5,7 %	13,4 %	31,8 %	98,0 %	97,6 %	97,5 %

	1990	1992	1994	1996	1998	1999
Líceumok	1 091	1 511	1 625	1 734	1 980	2 132
Ebből önkormányzati	0	17	227	506	626	1 686
Az összes %-ában	0 %	1,1 %	14,0 %	29,2 %	31,6 %	79,1 %

	1990	1992	1994	1996	1998	1999
Szakiskolák	7 745	7 542	7 860	8 026	8 272	8 659
Ebből önkormányzati	0	0	725	1 478	1 548	7 815
Az összes %-ában	0 %	0 %	9,2 %	18,4 %	18,7 %	90,3 %

Az 1999-ben kezdődő oktatási reform részeként aztán a még állami kézben lévő többi iskola is átkerült az önkormányzatokhoz, és velük együtt a különféle szakmai szolgáltató, illetve tanárképző intézmények, valamint a pedagógiai könyvtárak is.

A tanügyigazgatás szintjei

A **decentralizáció** nyomán, az 1990-es évtizedben háromszintű igazgatási rendszer alakult ki Lengyelországban. A legfelső, központi szintet a minisztériumok képviselték, a középsőt a 49 vajdaság (*województwo*), a harmadikat pedig a közel 2500 települési önkormányzat (*gmina*). 1999-ben aztán, az uniós csatlakozásra való felkészülést támogató reformok részeként, a vajdaságok számát 16-ra csökkentették, és az e szint, illetve települések szintje közé illeszkedő 379 körzet (*powiat*) létrehozásával **a közigazgatás rendszere négyes tagolásúvá vált.**

A **közigazgatási és az oktatási rendszer összehangolt reformjának** következtében ma egyszerre mondható el a lengyel tanügyigazgatásról az alábbi két, egymással látszólag ellentétes kijelentés:

- A nemzeti oktatáspolitikát egy központból fejlesztik és irányítják.
- Az oktatás teljes intézményrendszere decentralizált formában működik.

Ebben a rendszerben az igazgatási szintek oktatással kapcsolatos legfontosabb felelősségi körei az alábbiak szerint alakulnak.

Kormányzati szint

2008 óta lényegében az oktatásügy egészének működéséért és szakmai irányításáért a Nemzeti Oktatásügyi Minisztérium a felelős.¹ Ezen a szinten születik az oktatást rendszert érintő minden fontos **döntés**, és az igazgatás vajdasági szintjének központjaival együttműködve, a minisztérium **koordinálja** az állami oktatáspolitikai gyakorlatban való megvalósítását.

A **szabályozás** segítségével a miniszter határozza meg a tanév rendjét, a különböző iskolatípusokba való belépés feltételeit, a nemzeti alaptanterv tartalmát és elvárásait, az értékelés alapelveit és a különböző szintű vizsgák követelményeit, az iskolai adatgyűjtés kereteit, a tanulmányi versenyek szabályait, a szakértői munka különféle területeinek feladatköreit és az ebben közreműködők díjazását, az iskolai innovációk és kísérletek feltételeit, a pszichológiai és pedagógiai tanácsadás megszervezését, a tankönyvek jóváhagyási eljárását. Ő határozza meg a pedagógiai felügyelet formáit és módszereit, az oktatási intézmények létrehozásának és az intézményvezetői kinevezésnek a feltételeit, az iskolákban felállítandó véleményező és döntésekben közreműködő testületek formáit és működési elveit, az iskolákhoz tartozó műhelyekben, laboratóriumokban és iskolafarmokon folyó gyakorlati képzés feltételeit. Ő állapítja meg a pedagógus-továbbképző központok, a pszichológiai és pedagógiai szolgáltató központok és a pedagógiai könyvtárak működésének feltételeit. Ő dönt a pedagógiai kutatócsoportok kialakításáról és azok összetételéről, a kísérleti iskolák létrehozásáról és az oktatási intézmények mindennapjait befolyásoló számos további részletkérdésről a tanároknak adható feladatoktól a gyerekeknek szervezhető szabadidős tevékenységéig.

Regionális / vajdasági (województwo) szint

A 16 vajdaságban működő regionális oktatási központ fő feladata **az állami oktatáspolitikai megvalósulásának** előmozdítása, az alacsonyabb szintű oktatásirányító hatóságok szakmai munkájának **koordinálása**, valamint a hatósági és pedagógiai ellenőrzést megvalósító **felügyeleti rendszer működtetése**.

Az oktatás intézményei közül a vajdasági önkormányzatok **működtetik** a tanárképző főiskolákat, a pedagógus-továbbképző központokat, a pedagógiai könyvtárakat, valamint néhány regionális vagy országos hatáskörű egyéb intézményt.

Az oktatásügy vajdasági szintű irányítója a **regionális pedagógiai felügyelő (Kurator oświaty)**. Bár fő feladata az oktatási kormányzat célkitűzéseinek megvalósítása, pozíciójában nem az oktatási miniszter, hanem a vajdaság vezetője nevezi ki, aki mint közigazgatási előljáró közvetlenül a miniszterelnöknek van alárendelve.

A **pedagógiai felügyelő hatáskörének** legfontosabb elemei a következők:

- Felelős a vajdaság területén folyó oktatás törvényes működéséért és mindazon szabályok betartásáért, amelyek az adott térségben érvényesek.
- Részt vesz állami oktatáspolitikai térségi megvalósításában – úgy azonban, hogy közben tekintettel van a regionális és a helyi oktatási politikákra is, és törekszik ezek harmonizálására.

---

¹ Ezen kívül csupán négy olyan minisztérium van, amelyik részt vesz állami fenntartású iskolák szakmai irányításában. A kulturális tárca a művészeti, az agrár a mezőgazdasági, a környezetvédelmi pedig az erdészeti iskolák működéséért, illetve valamennyi a szakterülethez kapcsolódó tanárképzésért felelős. A javító-nevelő intézetek és a börtöniskolák pedig a belügyi tárcához tartoznak irányítási szempontból.

- Pedagógiai felügyeletet gyakorol az iskolák, a tanárképző és továbbképző intézmények felett – függetlenül attól, hogy azok önkormányzati vagy egyéb fenntartásban működnek-e.
- Együttműködik a térségi iskolatanácsokkal és vizsgabizottságokkal. Együttműködik a területéhez tartozó önkormányzatokkal – különösen az oktatási intézmények gazdálkodásának megtervezése során.
- Segít meghatározni a tanárok szakmai fejlődéséhez szükséges továbbképzési igényeket.
- Támogatja a központi tesztek és vizsgák lebonyolítását, a különféle tanulmányi versenyek megszervezését, a gyermekeknek szóló szünidei programok kialakítását, és még számos kisebb gyakorlati feladat megvalósítását a vajdaság területén.

Körzeti / megyei (powiat) szint

A közigazgatási reform során a vajdaságokon belül kialakított 379 körzet **közül** 314 vidéki és 65 városi jellegű területi egység. Ennek a szintnek a helyhatóságai felelősek a **középfokú oktatási intézmények** (líceumok, technikumok, szakiskolák és kiegészítő iskolák), valamint a művészeti, a gyógypedagógiai és a versenysportot segítő iskolák működtetéséért. De számos vidéken létrehozta olyan **felső tagozatos iskolaközpontokat** is, amelyek körzeti fenntartásban működnek. E központok fő funkciója az, hogy minőségi oktatást nyújtsanak a környező kis településeket élők, s onnan **iskolabusszal** bejáró, falusi gyerekek számára.

Települési (gmina) szint

Az önkormányzattal rendelkező települések száma jelenleg 2478, s ezek többsége falusi jellegű. Az oktatási-nevelési intézmények körül ezen a szinten működnek az **óvodák**, az iskola-előkészítő évfolyamok, valamint a hat évfolyamos **elemi iskolák**, és ahol a feltételek megvannak ehhez, ott a három évfolyamos **felső tagozatok** is.

Pedagógiai és szakmai felügyeletet azonban sem a helyi, sem a körzeti önkormányzatok nem gyakorolnak az általuk fenntartott intézmények felett. Ez a vajdasági pedagógiai kurátor hatáskörébe tartozik.

Intézményvezetői / igazgatói szint

Az igazgató egyszerre lát el munkáltatói és pedagógiai-szakmai feladatokat az általa vezetett intézményben. Felelős a pedagógusok és az iskolai személyzet többi tagjának alkalmazásáért, valamint a gyermekek harmonikus testi és lelki fejlődéséért. Irányítja az iskola napi működését, képviseli az intézményt különféle helyzetekben, ellátja az iskola pedagógiai felügyeletét, felelős az intézmény rendelkezésére bocsátott anyagi eszközök felhasználásáért, a tesztek és a vizsgák megvalósításáért. Együttműködik a helyi társadalom szervezeteivel, más iskolákkal és a tanárképző intézményekkel.